ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

За издавача
Проф. др Бранислав Ристивојевић
декан Правног факултета у Новом Саду

Управник Центра за издавачку делатност
Проф. др Љубомир Стајић

Уредник монографских издања
Мр Радмила Дабановић

Главни и одговорни уредник
Проф. др Слободан Орловић

Руководилац пројекта
Проф. др Драган Милков

Менаџер зборника
Др Лука Батуран

Технички уредник
Др Ратко Радошевић

Компјутерска обрада текста
Владимир Ватић, „Графит“, Петроварадин

Штампа
„Футура“, Нови Сад
Тираж: 60 примерака

ISBN 978-86-7774-220-1

2020

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

ЗБОРНИК САЖЕТАКА СА НАУЧНОГ СКУПА
НОВИ САД, 14. ФЕБРУАР 2020. ГОДИНЕ

НОВИ САД, 2020.

Пројекат „Правна традиција и нови правни изазови“ финансира
Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР 11

КАТЕДРА БЕЗБЕДНОСНОПРАВНИХ НАУКА

Др Љубомир С. Стајић, редовни професор
Др Ненад П. Радивојевић, асистент са докторатом
Владан М. Мирковић, асистент
МЕЂУЗАВИСНОСТ ЕНЕРГЕТСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 15

КАТЕДРА ГРАЂАНСКОПРАВНИХ НАУКА

Др Ранко И. Кеча, редовни професор
Др Марко С. Кнежевић, доцент
РЕВИЗИЈСКИ СУД КАО ЧИЊЕНИЧНА ИНСТАНЦА 19

Др Гордана Б. Ковачек Станић, редовни професор
Др Сандра О. Самарџић, асистент са докторатом
ПРОМЕНЕ САВРЕМЕНОГ ПОРОДИЧНОГ ПРАВА У ОБЛАСТИ БРАКА . . . 21

Др Маја Д. Станивуковић, редовни професор
НЕПЛАЋАЊЕ ПРЕДУЈМА ЗА АРБИТРАЖНЕ ТРОШКОВЕ: ПОСЛЕДИЦЕ И УТИЦАЈ НА ОДЛУКУ О ТРОШКОВИМА СПОРА У АРБИТРАЖИ ПРЕД ИЦСИД-ОМ 23

Др Душан Ж. Николић, редовни професор
Слобода Д. Мидоровић, асистент
ПРАВО СВОЈИНЕ И ПРАВО НА ДОМ 25

Др Раденка М. Цветић, редовни професор
СИСТЕМСКА НЕУТЕМЕЉЕНОСТ ПОЈЕДИНИХ ПРАВИЛА ПОСТУПКА УПИСА У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ 27

Др Бојан Л. Пајтић, редовни професор
ПРОБЛЕМИ И ИЗАЗОВИ У ОБЛАСТИ БЕЗДРЖАВИНСКОГ ЗАЛОЖНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА НА ПОКРЕТНИМ СТВАРИМА – ПРЕДЛОЗИ DE LEGE FERENDA . 29

Др Јелена Ђ. Видић Трнинић, ванредни професор
Милица С. Ковачевић, асистент
СУПСТИТУЦИЈА У НАСЛЕДНОПРАВНИМ УРЕЂЕЊИМА ЕВРОПЕ 31
Др Сања М. Радовановић, ванредни професор
Николина Б. Мишчевић, асистент
ПОДЕЛА НА НЕПОСТОЈЕЋЕ И НИШТАВЕ УГОВОРЕ У КОНТЕКСТУ КОНВЕРЗИЈЕ УГОВОРА 33
Др Петар М. Ђундић, ванредни професор
ПРАВО ДРЖАВЕ ДА УСКРАТИ СТРАНОМ УЛАГАЧУ ПОГОДНОСТИ ПРЕДВИЂЕНЕ МЕЂУНАРОДНИМ СПОРАЗУМИМА О ПОДСТИЦАЊУ И ЗАШТИТИ УЛАГАЊА 35

КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

Др Гордана М. Дракић, ванредни професор
Др Урош Н. Станковић, асистент са докторатом
НОВИ ПОДАЦИ О ПРВИМ ПОКУШАЈИМА КОДИФИКАЦИЈЕ ГРАЂАНСКОГ ПРАВА У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ (1827–1837) 39
Др Маша М. Кулаузов, ванредни професор
ПРОДАЈА ПУТЕМ УСМЕНОГ ЈАВНОГ НАДМЕТАЊА ПО ОДРЕДБАМА ПАРНИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА СРБИЈЕ ИЗ 1865. ГОДИНЕ 41
Др Наташа Љ. Деретић, доцент
Милан М. Милутин, асистент
ПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ АГИТОВАЊА ЗА ИЗБОРЕ У РИМСКОЈ РЕПУБЛИЦИ 43

КАТЕДРА ПРАВНОЕКОНОМСКИХ НАУКА

Др Горан Б. Милошевић, редовни професор
Др Цвјетана М. Цвјетковић Иветић, доцент
Др Лука О. Батуран, асистент са докторатом
АМОРТИЗАЦИЈА НЕПОКРЕТНОСТИ КОД ПОРЕЗА НА ИМОВИНУ 47

КАТЕДРА ЗА ЈАВНО ПРАВО

Др Драган Л. Милков, редовни професор
Др Ратко С. Радошевић, асистент са докторатом
ДА ЛИ ЈЕ НАЧЕЛО ПРЕДВИДИВОСТИ НЕОПХОДНО У СРПСКОМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ? 51
Др Слободан П. Орловић, редовни професор
Др Наташа Н. Рајић, асистент са докторатом
УСТАВНИ СУД КАО ЧИНИЛАЦ РАЗВОЈА УСТАВНИХ СИСТЕМА СРБИЈЕ И ИТАЛИЈЕ 53

Др Зоран Ј. Лончар, ванредни професор
НОВИНЕ У ПРАВНОМ РЕЖИМУ ПОНАВЉАЊА УПРАВНОГ ПОСТУПКА . 55
Др Александар Л. Мартиновић, доцент
ПОСЕБНИ ДЕО УПРАВНОГ ПРАВА У ОБЛАСТИ ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ 57

КАТЕДРА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

Др Снежана С. Бркић, редовни професор
ЈЕДАН ПОГЛЕД НА НОВУ УЛОГУ ОКРИВЉЕНОГ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ 61
Др Татјана Д. Буђарски, редовни професор
Др Милана М. Писарић, асистент са докторатом
КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ФИНАНСИЈСКИХ ИНТЕРЕСА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ 63
Др Бранислав Р. Ристивојевић, редовни професор
Др Стефан С. Самарџић, асистент са докторатом
АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ . 65

КАТЕДРА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО
И МЕЂУНАРОДНЕ ОДНОСЕ

Др Сања В. Ђајић, редовни професор
О ТУМАЧЕЊУ И СУДСКОМ АКТИВИЗМУ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА КАО СРЕДСТВИМА ДЕФРАГМЕНТАЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА 69
Др Бојан Н. Тубић, ванредни професор
ЗАШТИТА ЉУДСКИХ ПРАВА ПРЕД КОМИТЕТОМ ПРОТИВ ТОРТУРЕ . . 71

КАТЕДРА ПРИВРЕДНОПРАВНИХ НАУКА

Др Драго Љ. Дивљак, редовни професор
ХАРМОНИЗАЦИЈА ПРАВИЛА О ЕЛЕКТРОНСКИМ ПОТПИСИМА 75
Др Владимир Ж. Марјански, ванредни професор
НЕНОВЧАНИ УЛОЗИ У ДРУШТВО С ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ . 77
Др Сандра С. Фишер Шобот, ванредни професор
ПОЈЕДИНАЧНО ИЗУЗЕЋЕ РЕСТРИКТИВНИХ СПОРАЗУМА ОД ЗАБРАНЕ У ПРАВУ КОНКУРЕНЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – ДА ЛИ ЈЕ ВРЕМЕ ЗА РЕФОРМУ? 79

КАТЕДРА ЗА РАДНО И СОЦИЈАЛНО ПРАВО

Др Сенад Р. Јашаревић, редовни професор
Дарко М. Божичић, асистент
ЗАШТИТА ОД НАСИЉА И УЗНЕМИРАВАЊА НА РАДУ У АКТИМА МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ РАДА 83

КАТЕДРА ЗА ТЕОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА,
ФИЛОЗОФИЈУ ПРАВА И СОЦИОЛОГИЈУ

Др Драгутин С. Аврамовић, ванредни професор
Илија Д. Јованов, асистент
РЕТОРИКА КАО СРЕДСТВО РЕЛАТИВИЗОВАЊА ПРАВДЕ – ОД АНТИКЕ ДО САВРЕМЕНОГ ДОБА 87
Др Драгана М. Ћорић, доцент
ЗНАЧАЈ ПРАВИЛНОГ И НЕДВОСМИСЛЕНОГ ЈЕЗИЧКОГ УОБЛИЧАВАЊА ПРАВНИХ НОРМИ 89

.

ПРАВНА ТРАДИЦИЈА И НОВИ ПРАВНИ ИЗАЗОВИ

ПРЕДГОВОР

На крају друге деценије XX века Србија се суочава са савременим изазовима који потресају Европу. Велика мигрантска криза, убрзана глобализација и успорена европска интеграција захтева од држава прилагођавање постојећег правног система новим околностима. У потрагу за правним решењима која ће одговорити захтевима времена укључили су се и истраживачи са Правног факултета Универзитета у Новом Саду, у оквиру пројекта „Правна традиција и нови правни изазови". На научној конференцији одржаној 14. фебруара 2020. године на Правном факултету у Новом Саду представљени су резултати истраживања 45 аутора, у оквиру 29 обрађених тема. Сажеци излагања аутора обједињени су у овом Зборнику, у ком су све теме према сродности подељене у 10 ужих научних области – катедри.

Аутори са катедре безбедносноправних наука покушали су да сагледају међузависност енергетске безбедности и заштите животне средине. Идентификовање фактора међузависности и утицаја енергетске безбедности на безбедност животне средине и обрнуто, као и идентификовање извора, облика и носилаца угрожавања представљају основу за доношење стратешких и правних аката којима ће ове области бити регулисане.

Катедра грађанскоправних наука обухвата већи број ужих научних области. У оквиру грађанског процесног права аутори су се бавили ревизијским судом као чињеничном инстанцом; у оквиру међународног приватног права неплаћањем предујма за арбитражне трошкове, и погодностима за стране улагаче предвиђене међународним споразумима; у оквиру стварног права односом права својине и права на дом, те појединим правилима поступка уписа у катастар непокретности; у оквиру облигационог права заложним обезбеђењем на покретним стварима, те поделом на непостојеће и ништаве уговоре у контексту конверзије уговора; променама савременог породичног права у области брака и супституцијом у наследноправним уређењима Европе.

На катедри за историју државе и права аутори су проучавали покушај кодификације грађанског права, као и правни институт продаје путем јавног надметања по одредбама парничног законодавства у Кнежевини Србији. Такође, предмет изучавања било је и правно регулисање агитовања за изборе у Римској републици.

Амортизација непокретности у контексту опорезивања имовине обвезника који не воде пословне књиге била је у фокусу истраживања катедре за правноекономске односе. Анализи су подвргнуте одредбе Закона о порезима

на имовину које су посвећене амортизацији, као и Одлука Уставног суда којом је укинута једна битна одредба овог Закона која се односила на амортизацију.

На катедри за јавно право расправљено је више питања из области управног и уставног права. На првом месту, инстраживачи покушавају да пронађу одговор на питање да ли је начело предвидивости неопходно у српском управном поступку. Анализиране су новине у правном режиму понављања управног поступка, као и посебни део управног права у области грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Сагледана је и улога Уставног суда као чиниоца развоја уставног система у Србији и у Италији.

Истраживачи са катедре за кривично право дали су један нов поглед на улогу окривљеног у кривичном поступку. Такође, бавили су се кривичноправном заштитом финансијских интереса Европске уније, а анализирана је и примена Закона о спречавању насиља у породици.

Катедра за међународно право и међународне односе разматрала је заштиту људских права пред међународним телима. У том смилу, било је речи о тумачењу и судском активизму Европског суда за људска права као средствима дефрагментације међународног права, као и о заштити људских права пред Комитетом против тортуре.

Аутори са катедре привредноправних наука обрадили су три веома актуелне теме. У првом реду је процес хармонизација правила о електронским потписима на међународном нивоу. Дат је одговор на питање који неновчани улог може бити подобан да буде предмет обавезе уношења улога у друштво са ограниченом одговорношћу, као и на питање могућности појединачног изузећа рестриктивних споразума од забране у српском праву конкуренције.

Акти Међународне организације рада који се односе на заштиту од насиља и узнемиравања на раду били су предмет истраживања аутора за катедре за радно и социјално право. Аутори најпре полазе од анализе узрока присутности насиља и узнемиравања на радном месту, затим дефинишу разлике између различитих облика насиља на раду, а на крају следи анализа правних аката Савета Европе, Европске уније и Међународне организације рада посвећених предметној проблематици.

На катедра за теорију државе и права, филозофију права и социологију су се бавили реториком као средством релативизовања правде, од античког до савременог доба. Такође, указано је и на значај правилног и недвосмисленог језичког уобличавања правних норми.

Руководилац пројекта
проф. др Драган Милков

КАТЕДРА
БЕЗБЕДНОСНОПРАВНИХ НАУКА

620.92:502/504(497.11)

Др Љубомир С. Стајић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Lj.Stajic@pf.uns.ac.rs

Др Ненад П. Радивојевић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Radivojevic@pf.uns.ac.rs

Владан М. Мирковић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Mirkovic@pf.uns.ac.rs

МЕЂУЗАВИСНОСТ ЕНЕРГЕТСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Свест да су количине енергетских ресурса ограничене довела је до предузимања одређених мере и активности које иду у правцу изналажења решења којима ће се, између осталог, популарисати обновљиви извори енергије. Разлог томе је свакако и неопходност заштите животне средине од штетних последица коришћења одређених фосилних горива. Идентификовање фактора међузависности и утицаја енергетске безбедности на безбедност животне средине и обрнуто, као и идентификовање извора, облика и носилаца угрожавања којима енергетска безбедност и животна средина могу бити угрожене представљају основу за доношење стратешких и правних аката којима ће ове области бити регулисане. Сагледавање савремених геополитичких трендова, као и њихов утицај на безбедност малих земаља, у које спада и Република Србија, такође морају бити узети у обзир. Врло често, ти геополитички трендови и аспирације великих држава, када је у питању остваривање њихове енергетске стабилности и безбедности, угрожавају енергетску безбедност и животну средину малих земаља. Нарочито су том утицају подложне државе које располажу значајним резервама енергетских ресурса или се пак налазе на путевима транзитних коридора путем којих се ти ресурси транспортују од произвођача до потрошача.

Централни положаја Републике Србије на простору Западног Балкана указује на њен изразито повољан положај као транзитне земље и због тога

остваривање њене енергетске безбедности у великој мери зависи од сагледавања и разумевања савремених геополитичких трендова. Такође, као држава у транзицији, Република Србија често је до сада више водила рачуна о остваривању енергетске безбедности и остваривању привредног раста него о заштити животне средине. Безбедносни аспекти заштите енергетске безбедности и животне средине у Републици Србији због тога намећу неопходност сагледавања облика и носилаца угрожавања енергетске и безбедности животне средине који могу долазити споља, унутар државе или пак настају комбинованим деловањем. То ће омогућити адекватно устројавање нових субјеката система безбедности. Сагледавање наведених аспеката представља основу за безбедносну процену, из које касније настају поједини стратешки акти у којима су дефинисане мере и активности у виду акционих планова које треба да предузму надлежни државни органи али и приватни сектор.

Основни и најважнији стратешки документ код нас јесте Стратегија националне безбедности, којом се у најопштијем смислу уређују питања од значаја за националну безбедност (па тако и питања енергетске безбедности и заштите животне средине). Након пуних десет година од усвајања прве Стратегије националне безбедности у Републици Србији, крајем 2019. године увојена је нова Стратегије националне безбедности. У новој Стратегији се као један од елемената политике националне безбедности наводи и „Очување животне средине и ресурса Републике Србије“. На тај начин препозната је међусобна повезаност енергетске безбедности и заштите животне средине.

КАТЕДРА
ГРАЂАНСКОПРАВНИХ НАУКА

347.958(497.11)

Др Ранко И. Кеча, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Keca@pf.uns.ac.rs

Др Марко С. Кнежевић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Knezevic@pf.uns.ac.rs

РЕВИЗИЈСКИ СУД КАО ЧИЊЕНИЧНА ИНСТАНЦА

Ревизијом као правним леком о којем одлучује врховна инстанца, традиционално се могу покретати само правна питања, не и чињенична. Отуда се говори о ревизијском суду као правној инстанци, не и чињеничној, јер је он везан за чињенична утврђења из другостепене пресуде.

Док је у таквом, традиционалном моделу кључно питање и вечити проблем разграничење чињеничних и правних питања, у данашњем српском праву постоји претходни. Реч је о изричитој законској могућности нападања чињеничног стања у ревизији, која је изворној верзији ЗПП била предвиђена као „изузетак” (чл. 407 ст. 2 у вези са изворним чл. 403 ст. 2), а која је након Новеле 2014. године попримила знатно шире оквире (чл. 407 ст. 2 у вези са новелираним чл. 403 ст. 2). У том смислу ревизијски суд је заиста приближио једној чињеничној инстанци.

Противно владајућем схватању теорије и *ВКС*, ревизијом се у сва три случаја њене дозвољености из чл. 403 ст. 2 ЗПП смеју покретати чињенична питања. То је намера законодавца, иза које стоје одређена заступљива вредновања. Да ли је то заиста правнополитички оправдано, по дефиницији нема никакве везе са питањем схватања важећег права, макар не у правној држави у којој је суд везан за намеру законодавца и његова вредновања.

Нападање чињеничног стања у ревизији која је законом за одређене спорове без изузетка дозвољена (чл. 403 ст. 2 т. 1 ЗПП), подразумева појачано вредновање таквих спорова. Законодавац полази од тога да су они толико значајни да не само да је ревизија без услова дозвољена, већ и да треба да се омогући и контрола чињеничних закључака.

Нападање чињеничног стања у ревизији која је дозвољена због тога што је другостепени суд преиначио првостепену пресуду (чл. 403 ст. 2 т. 2 ЗПП),

има за смисао да се странци која је успела у првом степену, а изгубила у другом, омогући нападање првостепених чињеничних закључака.

Нападање чињеничног стања у ревизији која је дозвољена јер је другостепена пресуда донета на основу одржане другостепене расправе (чл. 403 ст. 2 т. 3 ЗПП), има за циљ омогућавање контроле чињеничних закључака који су *de facto* првостепени, с обзиром да другостепени суд изводи доказе и оцењује их.

347.623(497.11)

Др Гордана Б. Ковачек Станић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.KovacekStanic@pf.uns.ac.rs

Др Сандра О. Самарџић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Sandra.Samardzic@pf.uns.ac.rs

ПРОМЕНЕ САВРЕМЕНОГ ПОРОДИЧНОГ ПРАВА У ОБЛАСТИ БРАКА

У савременом породичном праву приметан је тренд редуковања броја брачних сметњи, што у крајњем исходу води либерализацији и олакшавању закључења брака. Наиме, брак се све више сматра индивидуалним институтом, те су поједине брачне сметње које су до скора биле општеприхваћене у појединим законодавствима, сада напуштене или модификоване.

Већина законодавстава познаје сличан круг брачних сметњи као и српско. Тако, према Породичном закону Србије регулисание су следеће брачне сметње: брачност, малолетство, сродство, недостаци воље, неспособност за расуђивање и старатељство.

Сметња која изазива највише дилема у последње време јесте неспособност за расуђивање, која подразумева неспособност да се схвате правне последице брака, а може бити узрокована душевном болешћу, душевном поремећеношћу или заосталим душевним развојем. Промени у схватању ове сметње свакако је допринело и доношење Конвенције УН о правима особа са инвалидитетом, која предвиђа обавезу држава да предузму све делотворне мере којима ће спречити дискриминацију особа са инвалидитетом, те се тако обавезују и на признавање права тим особама да закључе брак, постану родитељи и сл. И пре него што је Конвенција донета, ово питање било је присутно како у пракси, тако и у теорији. Тако је у америчкој судској пракси постављено питање кршења права на брак, тачније, да ли је повређено право појединца на склапање брака у случају забране склапања брака особи са физичким или менталним оштећењима. Такође, у Финској је ово питање решено још 1987. године, тако да особе под старатељством могу закључити брак уз сагласност старатеља, а уколико ова сагласност изостане, одобрење може дати суд. Слично решење познаје и хрватско законодавство.

Поред неспособности за расуђивање и крвно сродство је сметња која за државе има различит значај. Објашњење за различит приступ крвном сродству као сметњи лежи у друштвеним обичајима. Могли бисмо рећи да је у побочној линији једино сродство другог степена општеприхваћено, осим у Шведској где, додуше сасвим изузетно, полубраћа и полусестре могу закључити брак.

Иако је, посматрано упоредноправно, присутан тренд либерализације закључења брака, статистички подаци из године у годину показују значајан пад у погледу броја закључених бракова. Тако је у Србији, пре 30 година било закључено у просеку 7,5 бракова на 1000 људи, док је данас тај број око 5.

Са друге стране, број развода на годишњем нивоу се повећава, те је тако 1981. године на 1000 закључених бракова било око 140 разведених, а данас их је чак 275. Оно што је приметно, јесте да тај број зависи и од чињенице да ли се ради о урбаним или сеоским срединама, те тако већи број разведених бракова бележе урбане средине.

Сличан тренд присутан је и у другим државама, где је просечан број закључених бракова на 1000 становника 70-их година износио 7, а данас износи око 4.

Могло би се закључити да сама либерализација услова за закључење брака нема утицаја на стопу склапања брака. Промена у поимању склапања брака као права појединца које само изузетно треба ограничити, чини у потпуности смисленим промене у дефинисању и постављању брачних сметњи. Са друге стране тиме се не сме занемарити потреба за неким другим механизмима који ће позитивно утицати на стабилност сваке породице у друштву, без обзира на то да ли је брак њен саставни део.

341.63:347.921.6

Др Маја Д. Станивуковић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Stanivukovic@pf.uns.ac.rs

НЕПЛАЋАЊЕ ПРЕДУЈМА ЗА АРБИТРАЖНЕ ТРОШКОВЕ: ПОСЛЕДИЦЕ И УТИЦАЈ НА ОДЛУКУ О ТРОШКОВИМА СПОРА У АРБИТРАЖИ ПРЕД ИЦСИД-ОМ

У арбитражи пред ИЦСИД-ом тужене су по правилу државе. Релативно је ретка појава да нека од њих не плати предујам за трошкове арбитражног спора. Када се то деси разлози за неплаћање предујма су обично следећи: а) неискуство у арбитражним споровима; б) нефункционална или спора државна администрација; в) држава сматра да је арбитражни суд ненадлежан; г) држава сматра да неће моћи да наплати трошкове спора по окончању арбитражног поступка јер јој је познато да је тужилац неспособан за плаћање.

Трошкови арбитражног поступка пред ИЦСИД-ом су значајни. У предметима окончаним после 2013. године, просечна висина трошкова тужбе била је 7,4 милиона долара, а просечна вредност трошкова одбране 5,1 милион долара. Медијана је за тужбу била 4,2 милиона долара, а за одбрану 3,4 долара. Томе треба додати и трошкове арбитражног суда, које треба узети у обзир јер постоје и екстремни примери који подижу просену вредност на горе. Тако у предмету Либананко против Турске (Libananco Holdings Co. Limited v. Republic of Turkey, ICSID Case No. ARB/06/8, Award, 2 September 2011) укупни трошкови тужиоца и туженог (без трошкова арбитражног суда) износили су преко 60 милиона долара.

Јасно је да је одлука о трошковима једнако важна као и одлука о меритуму. Зависно од принципа и фактора помоћу којих арбитри одлучују о трошковима, држава упркос победи у спору може на крају остати на крају у рукама са високом плаћеном фактуром коју не може ником да испостави.

Арбитри ИЦСИД-а имају дискрециона овлашћења при одлучивању о трошковима спора. У почетку су махом примењивали „америчко правило“ према коме свака странка сноси сопствене трошкове, а трошкови арбитражног суда се деле на равне делове. Од 2006. године на овамо, све чешће је у примени „енглеско правило“, према коме странка која је добила спор има право да јој се досуде трошкови или бар део трошкова спора.

Владање странака такође има утицаја и узима се у обзир приликом одлучивања о трошковима спора. Дилаторни и несавесни поступци странака

санкционишу се смањењем досуђених трошкова. У раду сам анализирала новије одлуке о трошковима у арбитражи по правилима ИЦСИД-а да бих установила да ли се неплаћање предујма од стране тужене државе у пракси сматра дилаторним и несавесним понашањем, које се као такво мора или може санкционисати у одлуци о трошковима.

Прегледа арбитражне праксе показује да су арбитражни судови до сада ретко узимали у обзир овај фактор. Нађена су три случаја када су и такви поступци тужене стране узети у обзир: Гаета против Републике Гвинеје (Société Civile Immobiličre de Gaëta v. Republic of Guinea, ICSID Case No. ARB/12/36, Award, 21 December 2015.), Фабрика Видриос Лос Андес против Венецуеле (Fábrica de Vidrios Los Andes, C.A. and Owens-Illinois de Venezuela, C.A. v. Bolivarian Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/12/21, Award, 13 November 2017.) и Еудоро против Парагваја (Eudoro v. Paraguay ICSID Case No ARB/98/5, Award, 26 July 2001).

347.234

Др Душан Ж. Николић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Nikolic@pf.uns.ac.rs

Слобода Д. Мидоровић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Midorovic@pf.uns.ac.rs

ПРАВО СВОЈИНЕ И ПРАВО НА ДОМ
(Конкуренција и коегзистенција)

У пракси међународних и националних судова има све више случајева у којима се титуларима права својине ограничавају или ускраћују одређена овлашћења да би друга лица могла да користе њихове непокретности као свој *дом*. Тај тренд је последица раста броја становника на планети, масовних миграција и др., са једне стране, и настојања да се проблеми и растуће тензије у друштву ублаже вођењем одговарајуће социјалне и правне политике. У тој области постоје законске празнине које судови отклањају екстензивним тумачењем међународних конвенција, позивајући се понекад и на нешто што у њима не пише. Тако се нпр. у судској пракси поједностављено говори о ограничењу права својине *правом на дом*. На основу системске анализе међународних докумената може се закључити да ту материју покривају три права: 1. *право на адекватне услове за заснивање дома*; 2. *право на поштовање дома* и, 3. *право на очување дома*. Она нису таксативно набројана у међународним документима, нити појмовно одређена, али чине логички низ који проистиче из система људских права и судских одлука које су доношене у протеклих седамдесет година. У досадашњој пракси Европског суда за људска права и националних судова, право својине је најчешће ограничавано да би се омогућио несметан живот у простору који се сматра домом и да би се спречило исељење из таквог простора. У таквим околностима, суд одлучује којем ће од два људска права дати предност: праву својине или праву на дом. То се постиже тзв. *одмеравањем интереса.* Да би исход био што правичнији, потребно је утврдити да ли одређени простор има обележје дома.

Када одлучује о захтеву да се право својине ограничи да би се очувао дом, суд треба да утврди да ли постоји адекватна духовна повезаност корисника са простором, која његовим потребама даје предност у односу на

интересе власника који су искључиво материјалне природе. Ако одлучи да ограничи право својине, суд треба да одреди на који начин ће власнику бити обезбеђена накнада. По правилу, тај терет треба да сноси лице које наставља да користи простор, а ако то није могуће, требало би да средства обезбеди држава из фондова за финансирање социјалних програма, на шта је начелно обавезују ратификоване међународне конвенције. Истраживањем су обухваћени примери активне правне политике и добре праксе у упоредном праву.

349.418(497.11)

Др Раденка М. Цветић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Cvetic@pf.uns.ac.rs

СИСТЕМСКА НЕУТЕМЕЉЕНОСТ ПОЈЕДИНИХ ПРАВИЛА ПОСТУПКА УПИСА У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ

Законом о поступку уписа у катастар непокретности и водова 2018. године је извршена још једна значајна реформа регистра непокретности. Циљ овог рада је био приказ смисла, домашаја, системских и практичних последица појединих решења. У том контексту укратко су размотрени: 1) утицај достигнутог развоја информационих технологија на поједина правила, 2) начелно правило о покретању поступка уписа у катастар непокретности (начело официјелности), те 3) правила која последично проистичу из постојања обвезника доставе исправе по службеној дужности. Закључак је да је ради дигитализације и ажурности катастра непокретности, у потпуности занемарена приватноправна природа права која се уписују у овај регистар, будући да је иницијатива приватних субјеката маргинализована.

Предмет посебног интересовања био је домашај новог правила о упису заједничке својине супружника у катастар непокретности у контексту важећег концепта заједничке имовине супружника у Србији. Након кратког осврта на генезу правила, полазећи од конкретних случајева предочава се до каквих последица може довести његова примена. Истиче се да је оваквим правилом створен додатни простор за позивање на начело поуздања у катастар непокретности, али да се посредно у великом броју случајева изиграва концепт заједничке својине (и имовине) супружника какав постоји у нашем правном систему, са далекосежним последицама на конкретне људске судбине. Његова опширност, детаљност, прецизност нису гаранција да може бити основ доношења правичних одлука у конкретним случајевима, што чини упитним његову праведност.

Сматрамо да је адекватнији приступ овом питању кроз постављање општих правила о пуноважности располагања заједничара у светлу начела поуздања у катастар непокретности. Правило треба да гласи тако да неовлашћено располагање непокретношћу, не представља сметњу за стицање савесног лица, ако су испуњене опште претпоставке под којима се штити поверење у јавни регистар права на непокретностима и ако својина нији била

уписана у том регистру као заједничка. Наш став о томе да би експлицитно правило о заштити савесног стицаоца унапредило правну дисциплину, односно приморало титуларе права да се о њему старају (ако очекују заштиту од стране правног поретка), изнет у неким ранијим радовима, непромењен је.

347.27:347.214.1(497.11)

Др Бојан Л. Пајтић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Pajtic@pf.uns.ac.rs

ПРОБЛЕМИ И ИЗАЗОВИ У ОБЛАСТИ БЕЗДРЖАВИНСКОГ ЗАЛОЖНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА НА ПОКРЕТНИМ СТВАРИМА – ПРЕДЛОЗИ DE LEGE FERENDA

У току 2019. године посебну пажњу сам посветио положају животиња као предмета заложног обезбеђења према Закону о регистрованој залози, којим је уведено бездржавинско заложно обезбеђење на покретним стварима и правима. Ова тема у домаћој правној доктрини готово да није ни била третирана, с обзиром да се ради о релативно новом институту, не постоји ни судска пракса на коју би се аутор могао позвати, а у позитивном законодавству је питање третирања животиња као предмета залоге регулисано штуро, без потребног усаглашавања са европским законодавством и уз пропуштање да кроз одговарајуће норме буду разрешени сви потенцијални проблеми у овој материји.

Обавеза Србије у процесу придруживања Европској унији подразумева хармонизацију нашег законодавства са правним прописима европске заједнице народа. Још Уговором о функционисању Европске уније из 1957. године је утемељен принцип да се животиње морају сматрати бићима која имају осећања, те, према томе, не могу бити изједначене са (европском терминологијом речено) – покретним (мртвим) стварима. У српском праву је овакав приступ примењен само парцијално, у Закону о добробити животиња и другим правним прописима који положај животиња третирају као sedes materiae, али не и у законима који имају грађанскоправни карактер. Због тога сам у раду (чије се објављивање у Зборнику радова Правног факултета у Новом Саду очекује у току ове године) инсистирао на de lege ferenda приступу, стављајући акценат на однос грађанскоправних прописа према животињама, а пре свега на однос Закона о регистрованој залози, Закона о облигационим односима и Преднацрта Српског грађанског законика, предлажући одговарајућа решења којим би били усвојени највиши европски стандарди и решена многобројна отворена питања у овој области. Наиме, Преднацрт грађанског законика је задржао приступ који је имао Закон о облигационим односима из 1978. године, третирајући животиње као класичне покретне ствари. Такав приступ су, као застарео, напустиле све велике грађанске кодификације. Примерено је да то учини и наш законодавац.

Залагање животиња у нашем правном систему врши се уписом у Регистар залоге при Агенцији за привредне регистре. Пракса залагања домаћих животиња путем уписа у Регистар је све чешћа, међутим, она је, у односу на димензионирање висине потраживања, веома често супротна одредбама закона, на шта сам указао у поменутом чланку. Посебан осврт је посвећен Закону о добробити животиња, јер из одредаба овог правног прописа произлази читав низ обавеза за стране у уговору о регистрованој залози (што залагање животиња чини неповољнијим за заложног повериоца у фази намирења, у односу на заложно обезбеђење које за предмет има неку покретну ствар, сувласнички удео на њој или неко право), али и одређене забране у односу на животиње као предмет залоге. У раду се предложене и измене и допуне којим би био решен правни статус, односно уређена могућност залагања нерођене младунчади. Иако Законом о регистрованој залози залогодавци нису лимитирани у односу на животињске врсте које могу бити предмет заложног обезбеђења, у раду се указује на то, да одређене животињске врсте морају бити изузете из оваквих правних послова, по основу сходне примене одредаба Закона о добробити животиња.

347.65(4)

Др Јелена Ђ. Видић Трнинић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
J.VidicTrninic@pf.uns.ac.rs

Милица С. Ковачевић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kovacevic@pf.uns.ac.rs

СУПСТИТУЦИЈА У НАСЛЕДНОПРАВНИМ УРЕЂЕЊИМА ЕВРОПЕ

Највећи број правних система Европе дозвољава просту супституцију, односно одређивање заменика наследнику или сингуларном стицаоцу *mortis causa*, за случај да он неће или не може да се прихвати наследства, односно испоруке. Правна регулатива овог облика замене наследника, чије се основно обележје огледа у алтернативном постављању наследника, у домаћем законодавству начелно је усклађена са упоредноправним решењима, с тим што би је требало унапредити. У том контексту, по узору на солуције прихваћене у појединим законодавствима, попут Аустрије, Немачке, Италије, Шпаније и Чешке, потребно је изричито нормирати претпоставку према којој до примене просте супституције долази у случају наступања сваког од Законом предвиђених супституционих случајева, уколико завешталац исти не прецизира. Одговарајућу пажњу требало би посветити и експлицитном нормирању могућности установљавања њених модалитетета и у вези са сваким од њих одредити диспозитивна правила наслеђивања заменских наследника.

Ставови европских законодавстава у погледу прихватања фидеикомисарне супституције, као облика замене наследника, код којег након наступања одређених околности једно лице престаје да буде наследник, а друго лице ступа на његово место се разликују. Иако је и овај вид супституције, чије се суштинско обележје огледа у алтернативном стицању наследног права, претежно прихваћен, усвојени законски концепти нису исти. Узимајући у обзир модалитете у којима се она појављује, као и њена ограничења, у појединим земљама, као што је то случај у Немачкој, Аустрији, Швајцарској, Чешкој, а донекле и у Француској и Шпанији, концепт њеног уређења је изразито либералан, док је у неким од њих, као што су Италија и Мађарска, рестриктивнији. Поред Бугарске и земаља региона, Србија би се могла сврстати у

трећу групу земаља, у којој је прихваћена солуција о могућности установљавања искључиво оних модалитета фидеикомисарне супституције који се везују за остварење услова или истек рока, али не и за смрт претходног наследника. Имајући у виду да фидеикомисарну замену за случај смрти претходног наследника у данашње време не налажу примарно породични, већ економски разлози, њено увођење у домаће право је оправдано. На овај начин, завештајна располагања могла би бити прилагођена околностима које могу наступити након завештаочеве смрти, а тиме и максимално уважена потреба за економском сигурношћу појединих категорија лица, чије ефикасно остварење постојећи домаћи систем наследноправних норми у одређеним ситуацијама отежава или онемогућује. Приликом конкретног начина уређења ове установе *de lege ferenda*, потребно је задржати њену суштину која се огледа у сукцесивности наслеђивања, притом, истовремено водећи рачуна и о јасном постављању њених граница, а у циљу правне сигурности.

347.441.8(497.11)

Др Сања М. Радовановић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Radovanovic@pf.uns.ac.rs

Николина Б. Мишчевић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Miscevic@pf.uns.ac.rs

ПОДЕЛА НА НЕПОСТОЈЕЋЕ И НИШТАВЕ УГОВОРЕ У КОНТЕКСТУ КОНВЕРЗИЈЕ УГОВОРА

Под конверзијом уговора подразумева се претварање непуноважног уговора у пуноважан. На место првобитно закљученог, ништавог уговора ступа други уговор за чију пуноважност су услови испуњени, који одговара циљевима уговорних страна и за који се може рећи да би га стране закључиле да су знале за ништавост првобитно закљученог уговора. Иако се у чл. 106 Закона о облигационим односима говори о коверзији ништавих уговора, у домаћој теорији се у вези са овим условом за конверзију најчешће помиње и подела ништавих уговора на непостојеће и ништаве уговоре у ужем смислу, те се поставља питање који од ове две врсте су подобни за конверзију. Према једној групи аутора, конверзија је могућа само код непостојећих уговора, тј. код оних којима недостаје неки од битних услова за настанак. Према другима пак, конвертовати се могу само ништави у ужем смислу у које спадају уговори супротни принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима. Док први свој став аргументују тиме да нешто што је недопуштено не може прећи у домен допуштеног, други сматрају да се непостојећи уговори не могу конвертовати јер им недостају основни састојци за било који правни посао. Међутим, главни разлог различитих ставова аутора у погледу овог услова за конверзију је проблематичност саме поделе уговора на непостојеће и ништаве. Наиме, у домаћој теорији је веома спорно да ли је ова подела потребна, да ли њу наше законодавство познаје и који уговори спадају у једну, а који у другу групу. Пример за то су формални уговори којима недостаје обавезна форма. Ови уговори су према мишљењу једне групе аутора непостојећи, а према мишљењу друге ништави. При томе, прву групу чине управо они аутори који тврде да је конверзија могућа само код непостојећих уговора, а другу они према чијем схватању је она могућа само код ништавих.

Иако се институт конверзије често наводи као аргумент у прилог разликовању непостојећих од ништавих уговора, анализом могућих примера конверзије уговора долази се од закључка да, из аспекта овог института, наведена подела не показује сврху. Од којег год од наведена два становишта наших аутора да се пође, или се наилази на примере конверзије с обе стране, или се сам критеријум поделе на непостојеће и ништаве уговоре доводи у питање. Такође, нити се сви непостојећи, нити се сви ништави уговори могу конвертовати. На крају, испуњеност услова за коверзију суд цени према околностима конкретног случаја и у томе му подела на непостојеће и ништаве уговоре не представља било какву помоћ.

341.24:339.727.22

Др Петар М. Ђундић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
P.Djundic@pf.uns.ac.rs

ПРАВО ДРЖАВЕ ДА УСКРАТИ СТРАНОМ УЛАГАЧУ ПОГОДНОСТИ ПРЕДВИЂЕНЕ МЕЂУНАРОДНИМ СПОРАЗУМИМА О ПОДСТИЦАЊУ И ЗАШТИТИ УЛАГАЊА

У новембру 2018. године, арбитражни суд Вашингтонског центра за решавање инвестиционих спорова (ИКСИД) донео је одлуку о надлежности у предмету Мера против Србије (*Mera Investment Fund Limited v. Republic of Serbia*). Тужилац у овом спору било је привредно друштво регистровано на Кипру, а сам спор је покренут на основу двостраног споразума о заштити и подстицању улагања између Кипра и Србије од 2005. године. Србија је уложила приговор ненадлежности арбитражног суда. Суштина приговора је била у следећем: кипарско-српски БИТ пружао је заштиту улагањима улагача друге државе уговорнице, при чему као улагача дефинише правно лице основано у складу са прописима државе уговорнице које има и седиште на њеној територији. Ствар је била у томе што је кипарски тужилац у својини друштва регистрованог у Панами, а панамско друштво је у својини српског држављанина са пребивалиштем у Београду. Србија је истицала и то да сврха овог споразума са Кипром (као и ИКСИД конвенције) не може да буде пружање заштите улагањима која су у суштини домаћа улагања – улагач, у крајњој инстанци, је домаћи држављанин који улаже у Србију капитал пореклом из Србије али то чини посредним путем – користећи друштво регистровано на Кипру. Приговор ненеадлежности је одбијен у новембру 2018. Најједноставније речено: арбитражно веће је стало на становиште да оно на чему се заснивао приговор једноставно не стоји у тексту међународног уговора са Кипром: чињеница да је тужилац привредно друштво регситровано на Кипру и да, према гледишту кипарског права, има седиште у овој држави довољна је за постојање надлежности. То што се пословима овога друштва ефективно управља из Србије није препрека за успостављање надлежности.

Оваква одлука је била могућа пре свега због чињенице да БИТ са Кипром не садржи клаузулу која се назива *denial of benefits* clause (клаузула о ускраћивању погодности). Реч је о одредби која се уноси у споразуме о заштити и подстицању улагања и која би требало да спречи случајеве као што је овај у Мера против Србије. Одредба даје право туженој држави (држави пријема

улагања) да ускрати заштиту на основу споразума правном лицу друге државе уговорнице које не обавља значајну пословну делатност у држави у којој је регистровано и, што је посебно значајно, које се налази у својини или под контролом физичког или правног лица треће државе или чак (као што је то био случај у предмету који је овде поменут) држављана тужене државе.

У арбитражној пракси до сада су арбитражни судови више пута били суочени са позивањем тужене државе на клаузулу о ускраћивању погодности. Доступне арбитражне одлуке показују да постоје различита ограничења процедуралног карактера која држава мора да превазиђе како би ускраћивање погодности било успешно. С тим у вези, арбитражна пракса се нарочито бави следећим питањима: да ли је држава дужна да се позове на клаузулу или она делује аутоматски; до ког тренутка је могуће позивање на ускраћивање погодности; да ли ускраћивање делује само *pro futuro* или у извесном смислу ретроактивно (у спору који је већ настао); да ли активирање клаузуле утиче на надлежност арбитражног суда или само на основаност тужбеног захтева, итд.

Из анализе поменуте праксе могуће је закључити да ефикасност клаузуле о ускраћивању погодности зависи примарно од начина на који је она формулисана и од места које клаузула заузима у структури двостраног или вишестраног споразума о заштити и подстицању улагања. Такође, очигледно најбољи начин да се процесне препреке за делотворну употребу клаузуле избегну јесте да се услови који чине њену садржину инкорпоришу у појам улагача у одговарајућем споразуму – тако што ће се предвидети да заштићени улагач не може да буде правно лице које не обавља значајну пословну делатност на територији друге државе уговорнице и које се налази у својини или под контролом држављана трећих држава или тужене државе. Ово је приступ који се користи у појединим споразумима о заштити и подстицању улагања новијег датума.

КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА

340.134:347(497.11)“1827/1837“

Др Гордана М. Дракић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Drakic@pf.uns.ac.rs

Др Урош Н. Станковић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
U.Stankovic@pf.uns.ac.rs

НОВИ ПОДАЦИ О ПРВИМ ПОКУШАЈИМА КОДИФИКАЦИЈЕ ГРАЂАНСКОГ ПРАВА У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ (1827–1837)

Истраживачки тим Дракић-Станковић је током рада на пројекту у 2019. години покушао да дође до нових сазнања о првим покушајима израде грађанског законика у Кнежевини Србији 1827–1837. Као плод тог истраживања настао је рад „Нови подаци о првим покушајима кодификације грађанског права у Кнежевини Србији”, предат за објављивање у четвртој свесци *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* за 2019.

Аутори рада дошли су до бројних до сада непознатих података у вези са овом темом, од којих ће у наставку текста бити предочени само неки. Кодификаторски рад у изворима се помиње већ 1827. Превод Француског грађанског законика сачињен током рада прве кодификаторске комисије (1828–1831) дело је Лазара Зубана. У том преводу није било првих 278 чланова француске кодификације, највероватније због тога што су били неподесни за српске прилике. Друга кодификаторска комисија, формирана 1834, паралелно је радила на преводу недостајућег дела ФГЗ и изменама и допунама превода. По налогу кнеза Милоша, та комисија разматрала је и Аустријски грађански законик као делимичну подлогу за српски грађански законик.

У Архиву САНУ у Београду чува се регистар нацрта друге кодификаторске комисије. Регистар садржи два типа одредница – обимније, у којима се уз појам наводи текст одговарајуће одредбе нацрта, и краће, које се састоје од српског појма и његовог немачког превода.

Француски грађански законик преведен је на српски са немачког превода тог законика који је сачинио лајпцишки професор права Кристијан Данијел Ерхард (1759–1813). У текст нацрта српског кодекса унети су и делови

тротомног *Коментара Наполеоновог законика* (*Commentar über den code Napoleon*) немачког правника Ернста Шпангенберга.

Постоји наговештај да је долазак Јована Хаџића и Василија Лазаревића у Србију изазвао реакције Русије, а вести које су о том чину објављене у страној штампи врло су шаролике и понекад прилично маштовито удаљене од истине.

347.952(497.11)“1865“

Др Маша М. Кулаузов, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kulauzov@pf.uns.ac.rs

ПРОДАЈА ПУТЕМ УСМЕНОГ ЈАВНОГ НАДМЕТАЊА ПО ОДРЕДБАМА ПАРНИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА СРБИЈЕ ИЗ 1865. ГОДИНЕ

У раду је извршена историјскоправна анализа одредаба Законика о грађанском судском поступку Србије из 1865. године које се односе на јавну продају као завршни сегмент извршног поступка. С обзиром на то да принудно намирење повериочевог потраживања путем усменог јавног надметања представља деликатан и осетљив процес који уноси велике потресе у живот извршног дужника, пројектована законска решења у тој области била су предмет озбиљне и детаљне расправе вођене између аутора законског нацрта и Комисије Државног савета. У тексту је учињен осврт на све примедбе које је Комисија изнела на законски нацрт, предлоге да се на неким местима задрже одредбе важеће процесне кодификације из 1860. године, као и одговоре министра правде Рајка Лешјанина, писца пројекта на запажања Саветске комисије. Размотрена су решења која се тичу јавне продаје усвојена у финалној верзији законског текста, њихове озакоњене измене и допуне, али и модификације ове извршне радње предвиђене у законским пројектима из 1872. и 1891. године које никада нису ступиле на снагу. Иако нису озакоњене, мишљења смо да и ове пројектоване измене заслужују пажњу јер садрже неке корисне сугестије на који начин да се што брже и ефикасније спроведе извршење јавном продајом, као и како да се учврсти процесна дисциплина и побољша положај извршног дужника.

Имајући у виду последице које јавна продаја непокретних ствари може имати по имовно стање дужника, али и значај продаје покретних ствари као бржег и једноставнијег средства намирења повериочевог потраживања, обема извршним радњама је у грађанском процесном законодавству Србије из 1865. године посвећена велика пажња. Не само да је знатан број законских одредаба посвећен спровођењу извршења на овај начин, већ је и поништај неуредне продаје путем усменог јавног надметања издвојен у посебно поглавље (главу XIX Законика која носи назив *О уништењу неуредне јавне продаје*).

На значај који су јавној продаји као завршној етапи у процесу принудног намирења повериочевог потраживања придавали сви законодавни чиниоци

указује жива и озбиљна дискусија вођена између аутора законског нацрта Рајка Лешјанина и чланова Саветске комисије у погледу бројних пројектованих законских решења из ове области. О њој сведочи архивска грађа сачувана у фонду *Државни савет* Архива Србије. Предмет расправе били су, између осталог, рокови за спровођење извршења путем усменог јавног надметања, одуговлачење са извршењем пресуде, као и тужбе за поништај неуредне јавне продаје. Детаљни претрес законског пројекта имао је за циљ да се скрате законски рокови, да се што брже и ефикасније оконча ова извршна радња уз минимално ремећење свакодневног живота извршног дужника, те да се што више формалности везаних за извршни поступак стави у надлежност административних власти.

На основу анализе законских измена које су уследиле након ступања на снагу Законика из 1865. године може се закључити да су све оне биле усмерене на прецизирање одредаба о јавној продаји које су, као недовољно јасне и недвосмислене, рађале недоумице и противречно поступање у судској пракси. Неке од њих су интегрисане у новелирани текст процесне кодификације, док су поједине објављиване у *Зборнику закона и уредаба у Краљевини Србији*. С друге стране, аутори неозакоњених пројеката измена и допуна процесног законодавства из 1872. и 1891. године инсистирали су на скраћењу рокова за усмено јавно надметање и на јачању процесне дисциплине санкционисањем неажурног поступања надлежних полицијских власти које је водило одуговлачењу поступка. Недвосмислени закључак о циљевима које су аутори нацрта из 1872. и 1891. године имали у виду када су састављали законске текстове произлази из анализе докумената сачуваних у фонду *Министарство правде* Архива Србије.

Без обзира на њихову хетерогеност и по садржини и по времену настанка, увидом у архивски материјал и објављене изворе може се закључити да су све пројектоване и усвојене законске измене донете са истим циљевима, а то су, у првом реду, побољшање процесне позиције извршног дужника као слабије стране у поступку, али и што брже и правилније спровођење јавне продаје као врло деликатне и осетљиве, а ипак у многим случајевима истовремено и неизбежне процесне радње.

342.8(37)

Др Наташа Љ. Деретић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Deretic@pf.uns.ac.rs

Милан М. Милутин, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Milutin@pf.uns.ac.rs

ПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ АГИТОВАЊА ЗА ИЗБОРЕ У РИМСКОЈ РЕПУБЛИЦИ

У раном периоду Републике, врлине су стављане у службу заједничког идеала, а јавне функције обављане бесплатно, хонорарно, из почасти. Са територијалним ширењем Рима и растом финансијске моћи политичара, приватни интерес превладава јавни и интензивира се социјална диференцијација Римљана. Пут ка богатству представљао је приступ јавним функцијама до којих се долазило изборима.

Агитовање пред изборе, *ambitus,* надживело је векове, па ту појаву срећемо и у данашње време. Дефинисање *ambitus*-а није лак задатак. Шира дефиниција била би: коришћење незаконитих метода да би се убедио гласач да гласа за одређеног кандидата.

Lex de ambitu из 432. године пре н.е. забранио је избељивање тога које су носили кандидати како би оставили упечатљивији утисак на бираче (*toga candida*, отуд (*candidus – бео*) кандидат). *Lex Poetilia* из 358. године пре н.е. забрањивао је агитовање изван града, што су имали обичај да раде *homines novi* (новообогаћени слој плебејаца). *Edictum dictatoris Maenii* из 314. године пре н.е, иако, строго гледано, није био *lex de ambitu*, настојао је да осујети „изборне“ заверенике (*coitiones*), што би могло да се односи на договоре кандидата са некандидатима који су имали много клијената. *Lex Cornelia Baebia* и *lex Cornelia Fulvia* из 181. године пре н.е. прописују да је за давање поклона људима како би били изабрани за одређену магистратуру, предвиђена смртна казна. *Leges tabullariae* (139-107. године пре н.е.) су се односили на процедуру избора. *Lex Maria de suffragis ferendis* (119. године пре н.е) спречио је нобиле да проверавају да ли су њихови клијенти заиста гласали на начин на који се од њих очекивало стојећи на мостовима који су водили до урни са гласачким листићима. *Quaestio perpetua de ambitu* (122. године пре н.е.)

увео је стални кривични суд за агитацију (*quaestio perpetua de ambitu*). *Lex Cornelia Baebia* (81. године пре н.е.) је садржао санкцију за *ambitus*, која се састојала у „десетогодишњој забрани учествовања у агитацијама лица осуђених за амбитус". *Rogatio Cornelia* и *lex Calpurnia de ambitu* (67. године пре н.е.) су санкционисали као кривично дело (*crimen falsi*): изборну крађу, изнуђивање поклона (*repetundae*), али и давање поклона, фалсификовање потписа, итд. *Lex Fabio de numero sectatorum* (64. године пре н.е.) ограничава број *sectatores,* људи који су пратили кандидате за неку магистратуру на улицама. *Lex Tullia de ambitu* (63. године пре н.е.) проширује санкције предвиђене законом из 67. године. *Senatusconsulta* і *rogatio Aufidia* (61. године пре н.е.) дозвољавају претрес кућа магистрата у циљу спречавања амбитуса, односно проглашавају *divisores*-е противницима републике (*adversus rem publicam*). *Lex Licinia de sodaliciis* (55. године пре н.е.) је предвидео казну протеривања, а можда и новчану казну, за особу која би била осуђена за амбитус. *Lex Pompeia de ambitu* (52. године пре н.е.) се концентрише углавном на процедуру, а казне које је предвиђао биле су врло оштре.

Из напред анализираних закона из периода Републике, не може да се утврди да ли у појму *ambitus*-а има елемената кривичног дела или је пре реч о незаконитом понашању у вези са изборима. Границе између законитог и незаконитог су се померале, нарочито у првом веку пре н.е. Међутим, чак и упркос правном санкционисању овог понашања, чини се да је било важније за кандидата да има праве пријатеље, него да поштује норму везану за *ambitus*.

КАТЕДРА
ПРАВНОЕКОНОМСКИХ НАУКА

336.226.2:[657.372.4:347.235

Др Горан Б. Милошевић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Milosevic@pf.uns.ac.rs

Др Цвјетана М. Цвјетковић Иветић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
C.Cvjetkovic@pf.uns.ac.rs

Др Лука О. Батуран, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
L.Baturan@pf.uns.ac.rs

АМОРТИЗАЦИЈА НЕПОКРЕТНОСТИ КОД ПОРЕЗА НА ИМОВИНУ

Предмет истраживања био је институт амортизације непокретности у контексту опорезивања имовине обвезника који не воде пословне књиге. Циљ је био да се анализи подвргну одредбе Закона о порезима на имовину које су посвећене амортизацији, тј. умањењу вредности грађевинских објеката услед њихове старости, али и Одлука Уставног суда бр. Iуз -155/2014 којом је укинута одредба чл. 5 ст. 4 Закона о порезима на имовину. Предметом истраживања обухваћен је и начин на који јединице локалне самоуправе примењују наведене законске одредбе, те је у том циљу формиран репрезентативни узорак јединица локалне власти. Закључено је да је српски законодавац преко института амортизације омогућио повољнији порески третман обвезницима пореза на имовину који не воде пословне књиге, вероватно из политичких разлога. Са резервом је прихваћена одлука Уставног суда којом је укинута могућност јединицама локалне самоуправе да потпуно самостално одлуче о томе да ли ће вредност непокретности умањити за амортизацију. Првобитним законским решењем била је остављена могућност да јединице локалне самоуправе умање вредност непокретности за амортизацију уколико сматрају да просечна цена квадратног метра одговарајуће категорије грађевинског објекта одступа од просечне цене старијих грађевинских објеката. Овакво решење је било оправдано, јер се на нивоу локалне самоуправе најбоље може проценити стање на локалном тржишту непокретности. Не стоји

оцена да је у питању самовољно пропуштање надлежних органа јединице локалне самоуправе да одлуче о праву пореских обвезника, односно кршење начела забране дискриминације.

КАТЕДРА ЗА ЈАВНО ПРАВО

35.077.3(497.11)

Др Драган Л. Милков, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
dmilkov@pf.rs

Др Ратко С. Радошевић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Radosevic@pf.uns.ac.rs

ДА ЛИ ЈЕ НАЧЕЛО ПРЕДВИДИВОСТИ НЕОПХОДНО У СРПСКОМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ?

Начело предвидивости представља једно од нових начела управног поступка, уведених Законом о општем управном поступку од 2016. године (ЗУП). У складу са овим начелом, органи који поступају у управним стварима воде рачуна и о ранијим одлукама донетим у истим или сличним управним стварима.

Попут већине новина у ЗУП-у и начело предвидивости уређено је на веома непрецизан и нејасан начин. Дилема је много, али основна је она која се тиче правог значења и смисла овог начела. Шта нам то законодавац саопштава када каже да органи управе „воде рачуна“ и о ранијим одлукама и шта је његова права намера? Да ли би органи управе требало да поступају не само на основу закона, него и на основу ранијих одлука – појединачних правних аката?

Знајући да пракса органа управе у нашем правном поретку нема правно обавезујућу снагу, писци новог ЗУП-а су увођење начела предвидивости образложили начелом једнакости грађана. Како би и додатно нагласили то да се у наш правни поредак не уводи нешто што подсећа на прецедентно право, начело предвидивости су повезали са начелом законитости.

Проблем се и састоји у томе што без законитости, једнакости и правне сигурности начело предвидивости ни не може да се објасни. На основу чега би поступање органа управе требало да буде „предвидиво“? На основу тога што органи управе морају да поступају у складу са законом, једнако у једнаким случајевима, водећи рачуна о правној сигурности странака – о потреби да управна пракса буде уједначена, иако нема правно обавезујућу снагу.

Увођењем начела предвидивости, у нашем управном поступку не уводи се заправо ништа ново. Начело предвидивости је мешавина и одраз других,

већ постојећих начела у нашем правном поретку. Као и све новине у ЗУП-у, објашњено је усаглашавањем нашег права са правним тековинама Европске уније. Усаглашавања које се, нажалост, врши на банализован начин, буквално и дословно, без разумевања суштине: онако како то лепо илуструје баш начело предвидивости.

342.565.2(497.11+450)

Др Слободан П. Орловић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Orlovic@pf.uns.ac.rs

Др Наташа Н. Рајић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Rajic@pf.uns.ac.rs

УСТАВНИ СУД КАО ЧИНИЛАЦ РАЗВОЈА УСТАВНИХ СИСТЕМА СРБИЈЕ И ИТАЛИЈЕ

Уставни суд, захваљујући уставноправном положају и улози коју има, заузима важно место у развоју уставних система. Остваривањем уставом прописаних надлежности, уставни суд успоставља и развија дијалог са другим уставим органима, политичким и судским, чинећи тако уставну материју живом, динамичном и еволутивном. У државама чланицама Европске уније, овај дијалог је додатно усложњен, али истовремено и обогаћен, односом који уставни судови граде са Судом правде Европске уније.

Уставни судови Италије и Србије делују у различитом друштвеном и политичком амбијенту; обим надлежности је другачије опредељен; различит је приступ „читању“ уставног текста; различити су модалитети уставносудских одлука које развијају у пракси као и квалитет односа који граде са другим органима власти. Управо та различитост отвара простор за уочавање модела који могу бити пожељни и подстицајни за развијање институције уставног суда.

Уставни суд Италије негује наглашени активизам и креативност у развоју уставног система. Таквим приступом стимулише активно укључивање свих државних органа у област остваривања и заштите уставности, али истовремено и омекшава границе стриктне поделе власти. Активни приступ са успехом је исказао у у развијању дијалога са Судом правде Европске уније када је реч о заштити уставног идентитета Италије. Насупрот томе, Уставни суд Србије негује неутралнији стил у уставном пресуђивању, делујући претежно из позиције „негативног“ законодавца, када је реч о нормативној контроли права. Одређену меру уставносудског активизма наш Уставни суд исказује у одлучивању по уставним жалбама. Она, међутим, више доприноси нарушавању него изградњи квалитетног дијалога са судском влашћу.

35.077.3 (497.11)

Др Зоран Ј. Лончар, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Z.Loncar@pf.uns.ac.rs

НОВИНЕ У ПРАВНОМ РЕЖИМУ ПОНАВЉАЊА УПРАВНОГ ПОСТУПКА

Новим Законом о општем управном поступку из 2016. године унете су бројне новине у поступак рада органа управе. Међу њима су најзначајније новине везане за систем правне заштите странака. У значајној мери је измењен правни режим, не само редовних правних средстава, које поред жалбе, данас чини још и приговор, као специфично правно средство ремонстративне природе, већ и ванредних правних средстава. Са аспекта правне заштите странака, када је о тој врсти правних средства реч, највише је требало очекивати од измена у погледу Понављања поступка, с обзиром на то да је у питању ванредно правно средство које се у управној пракси далеко најчешће користи, и то због постојања процесног материјала који није био познат током вођења поступка. Међутим, правни режим овог ванредног правног средства само је незнатно промењен. Основне измене тичу се *разлога* за понављање поступка, *рокова* у коме се оно може тражити и круга *субјеката* правно легитимисаних за подношење предлога за понављање поступка. У погледу разлога за понављање, као најважнијег елемента правног режима, извршене су мање језичке корекције и додата свега два нова разлога, захваљујући којима се данас управни поступак може поновити и у случају *ако је Уставни суд у истој управној ствари, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом, а истовремено није поништио оспорено решење* (тачка 11, став 1. члан 176), као и *ако је Европски суд за људска права у истој управној ствари накнадно утврдио да су права или слободе подносиоца представке повређена или ускраћена* (тачка 12, став 1. члан 176). Услед неадекватно одређеног објективног рока за употребу, који је непримерено кратак за ту врсту разлога, практичан значај прописивања ова два нова разлога за Понављање поступка је у значајној мери умањен. Поред тога, изостављањем јавног тужилаштва, круг субјеката правно легитимисаних за подношење предлога за Понављање поступка сужен је само на странку из управног поступка и орган управе који је коначно одлучио о управној ствари по службеној дужности.

Због свега тога се данас за Понављање поступка, без обзира на одређене новине у правном режиму, не може рећи не само да представља битније другачије правно средство, већ и да не пружа већи степен правне сигурности странкама да ће у случају ако уоче одређене незаконитости моћи да понове поступак, након што је управни акт постао коначан, извршан или правноснажан. Истовремено, није створена ни већа правна могућност за остваривање објективне законитости у раду органа управе при решавању у управним стварима, а што је требало да буде један од циљева законодавне ревизије овог дела управног поступка.

352/354:[624+656.1/.5(497.11)

Др Александар Л. Мартиновић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
A.Martinovic@pf.uns.ac.rs

ПОСЕБНИ ДЕО УПРАВНОГ ПРАВА У ОБЛАСТИ ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ

Предмет истраживања на Пројекту у 2019. години посвећен је редефинисању улоге органа управе у области грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Нагласак је стављен на улогу Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре у једној изузетно важној области друштвеног живота, а реч је о Пројекту изградње станова за припаднике снага безбедности (Министарство одбране, војске Србије, Министарство унутрашњих послова, Безбедносно информативне агенције и Министарства правде – Управе за извршење кривичних санкција, као и за лица, раније припаднике снага безбедности који су право на пензију остварили у једном од ових државних органа, борце, чланове домаћинства палог борца и војне инвалиде).

КАТЕДРА ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

343.121(497.11)

Др Снежана С. Бркић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Brkic@pf.uns.ac.rs

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА НОВУ УЛОГУ ОКРИВЉЕНОГ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

У раду је сагледан положај окривљеног с обзиром на неке новине у ЗКП Србије из 2011. године. Сагледана је и критикована нова дефиниција осуђеног лица, нови положај осумњиченог у фази истраге, као и у новом концепту главног претреса.

Друга димензија овог рада тиче се увођења више различитих установа, којима се превазилази традиционална улога окривљеног у кривичном поступку. Традиционална улога окривљеног своди се на супротстављање оптужби. Међутим, све више је установа које теже успостављању сарадње између окривљеног и јавног тужиоца. Једна таква установа је условно одлагање кривичног гоњења по чл. 283 ЗКП. Ове одредбе представљају заправо тзв. диверзиони модел који је алтернатива кривичном поступку и кривичним санкцијама. Суштина је у томе што се против осумњиченог који добровољно прихвати и благовремено изврши одређене обавезе, не покреће кривични поступак за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година. Ова установа се у почетку слабо примењивала, али данас је у значајној мери присутна у јавнотужилачкој пракси. Понекад се ова установа критикује с обзиром на то да јавни тужилац тиме узурпира судска овлашћења, јер су неке мере према осумњиченом сличне неким кривичним санкцијама. Мислимо да је овде пресудно то што је битна претпоставка примене ове установе добровољност. Такве мере које се намећу осумњиченом у преткривичном поступку су често и хуманије и ефикасније од кривичних санкција. Осим тога, то је у инересу осумњиченог који се не сматра осуђиваним лицем и не сноси правне последице осуде. С друге стране диверзиони модел је и у интересу кривичног правосуђа, јер растерећује кривични суд у тим случајевима.

Друга врста сарадње окривљеног и јавног тужиоца јесу неке упрошћене кривичнопроцесне форме, где спадају поступак споразумевања о признању кривичног дела и рочиште за изрицање кривичне санкције. И ови поступци су уведени у нашем праву ради растерећења органа кривичног правосуђа. Међутим, ни ови поступци нису имуни на критике. Тако се договорено признање

критикује због тога што њиме могу бити обиухваћена и најтежа кривична дела, због ризика да и невина лица дају признање, као и због непостојања икакве заштите интереса оштећеног лица. Трећи облик је споразум о сведочењу окривљеног или осуђеног лица, у погледу кога немамо никаквих примедаба.

343.72:336]:061.1EU

Др Татјана Д. Буѓарски, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
T.Bugarski@pf.uns.ac.rs

Др Милана М. Писарић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Pisaric@pf.uns.ac.rs

КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ФИНАНСИЈСКИХ ИНТЕРЕСА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Уредба о спровођењу појачане сарадње ради оснивања Европског јавног тужилаштва из 2017. не садржи правила о одређивању стварне надлежности Тужилаштва, него упућује на Директиву о сузбијању путем кривичног права превара извршених против финансијских интереса Уније. Овом Уредбом је прописано да је Тужилаштво надлежно за кривична дела која утичу на финансијске интересе Уније која су предвиђена у Директиви, а како је она спроведена у националном праву. То значи да да ће границе стварне надлежности Тужилаштва бити суштински одређене националним правом држава чланица, што може довести до практичних проблема. Заједнички заштитини објект за кривична дела из надлежност Тужилаштва су финансијски интереси Уније, односно приходи, расходи и имовина који су 1) обухваћени буџетом Уније и буџетима институција, органа, канцелерија и агенција Уније, као и буџетима којима они управљају или које надзиру, или су 2) путем наведених буџета стечени или се у те буџете морају уплатити. Такође, од држава чланица се захтева да у својим прописима као кривично дело предвиде превару и друга кривична дела која штетно утичу на финансијске интересе Уније.

Критеријуми за одређивање месне надлежности прецизно су утврђени у Уредби, као и правило о искључивој надлежности Тужилаштва у односу на органе гоњења држава чланица, тако да делегирани европски јавни тужилац у име Тужилаштва у држави чланици покреће и спроводи истрагу, односно преузима гоњење од националних органа гоњења. У тим случајевима надлежни органи држава чланица не могу да врше овлашћења из своје надлежности у погледу истог кажњивог поступања. У погледу кривичних дела из надлежности Тужилаштва, надлежни ће бити национални органи само у две ситуације: у погледу багателних кривичних дела (када Тужилаштво

уступа предмет надлежним националним органима) или у неколико случајева када се Тужилаштво уздржава од вршења овлашћења из надлежности и након саветовања с националним надлежним органима, предмет им без непотребног одлагања упућује.

343.55(497.11)

Др Бранислав Р. Ристивојевић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Ristivojevic@pf.uns.ac.rs

Др Стефан С. Самарџић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Samardzic@pf.uns.ac.rs

АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Од почетка примене Закона о спречавању насиља у породици, који је као *lex specialis* у српском правном поретку на правну снагу ступио 1. јуна 2017. године, овај својеврсни легислативни хибрид предмет је нашег истраживања из различитих углова. У последњој години истраживања фокус нашег научног интересовања била су истраживања у сарадњи са колегама запосленима у МУП управо на пословима сузбијања насиља у породици, који су на постипломским студијама обрађивали праксу одређених организационих јединица полиције.

Истражујући случајеве у пракси поредили смо их са основним парадигмама радикалне феминистичке криминологије, на којима је сам овај законски текст и писан, у намери да њихову основаност оповргнемо или докажемо. Основна полазна хипотеза заснива се на идеју да је насиље у породици резултат наводне потребе мушкараца да контролишу сексуалност својих партнерки, па би следствено томе поврат, пре свега специјални, морао бити доминантно присутан. Ова хипотеза се није потврдила, јер се у истраживању рецидивизам јавља само у 18% случајева. Надаље, ако се ради о контроли сексуалности, тада би насиље требало да се јавља претежно у партнерским односима, док истраживање каже да се насиље у готово половини случајева (43%) дешава међу крвним сродницима. Чињеница да насиље није проста последица патолошке жеље мушкарца да ограничи сексуалност своје партнерке видљива је из податка да се 51% насиља дешава у браку, 19% у ванбрачним заједницама и само 8% у емотивним и сексуалним везама које не спадају у прве две категорије. То јасно указује да је насиље у породици узроковано читавим низом дубљих веза које карактеришу брак и формалну ванбрачну заједницу, као што су слојевити и сложени односи у вези са заједничком децом, имовином, те многе друге везе међу лицима који деле сто и постељу.

Из свега наведеног аутори закључују да полазне тезе Закона о спречавању насиља у породици у значајној мери одударају од реевантних односа у српском друштву и самим тим, према мишљењу аутора његови домети да повратно корективно утичу на ове патолошке односе су веома ограничени.

КАТЕДРА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО И МЕЂУНАРОДНЕ ОДНОСЕ

341.6:342.7(4)

Др Сања В. Ђајић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Djajic@pf.uns.ac.rs

О ТУМАЧЕЊУ И СУДСКОМ АКТИВИЗМУ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА КАО СРЕДСТВИМА ДЕФРАГМЕНТАЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

Иако Европска конвенција за заштиту људских права (Европска конвенција) не садржи одредбу којом упућује на примену међународног права, нити то изричито налаже Европском суду за људска права (Суд), Суд у својој пракси примењује опште међународно право и готово увек констатује међународна правна правила меродавна за конкретан спор. Богата судска пракса сведочи о томе да Суд сматра себе делом ширег међународноправног система и да води рачуна о свом положају у њему. Иако је реч о специјализованој и регионалној судској институцији Суд користи различите механизме прилагођавања Европске конвенције и своје праксе општем систему међународног права. Ови механизми се грубо могу поделити на оне које познаје међународно право, попут правила о системском тумачењу међународних уговора из члана 31(3)ц Бечке конвенције о уговорном праву из 1969. године, на које се у значајном броју предмета Суд и позива. Други механизми су они које је развио сам Суд да би адаптирао постојећа правила и праксу променама у међународном праву, као што су то еволутивно тумачење Европске конвенције као „живог инструмента“, концепт европског консензуса и други облици судског активизма. Примери првог метода дефрагментације, позивањем на системско тумачење, могу се пронаћи, на пример, у пракси поводом сукоба општег међународног правила о имунитету страних држава и права на приступ суду из члана 6 Европске конвенције, или у сукобу обавеза држава на основу резолуција Савета безбедности УН и права на приступ Суду, где је Суд дао примат општем међународном праву, односно резолуцијама СБ на основу члана 103 Повеље УН. У погледу аутохтоних механизама дефрагментације, Суд је користио еволутивно тумачење и концепт европског консензуса да би, позивањем на промене у општем међународном праву, проширио поље примене појединих права и слобода. Тако је забрањене радње из Протокола из Палерма о забрани трговине женама и децом (2000) подвео под забране из члан 4, док је право на приступ информацијама од јавног значаја

увео у слободу изражавања из члана 10. Системско тумачење из члана 31(3)ц Бечке конвенције и судски активизам у конструисању института европског консензуса, Конвенције као „живог инструмента“ и еволутивног тумачења сведоче о значају Суда за систем међународног права.

341.24:[342.7:343.25

Др Бојан Н. Тубић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Tubic@pf.uns.ac.rs

ЗАШТИТА ЉУДСКИХ ПРАВА ПРЕД КОМИТЕТОМ ПРОТИВ ТОРТУРЕ

Универзалним међународним уговорима за заштиту људских права основана су поједина тела – комитети, који се баве заштитом људских права предвиђеним у тим уговорима. Једно од таквих тела јесте и Комитет против тортуре, који је основан Конвенцијом против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака. Њега чини десет експерата, које бирају државе уговорнице на период од четири године, а могу да буду поново изабрани.

Државе чланице подносе извештаје Комитету о мерама које су предузеле да би испуниле своје обавезе у складу са Конвенцијом, у року од годину дана од ступања на снагу Конвенције за ту државу. Државе чланице сваке четврте године подносе допунски извештај о свим новим предузетим мерама. Систем извештавања је био предмет критике због кашњења држава у њиховом достављању, а и Комитет због своје природе није у могућности да их разматра на време. Због тога су и предузете реформе у правцу побољшања ефикасности ове врсте поступака. Поред овог система извештавања, Комитет може да задужи једног, или више својих чланова да спроведу истрагу у некој држави, уколико приме обавештење да се на њеној територији систематски примењује тортура.

Такође, држава чланица Конвенције може да изјави да прихвата надлежност Комитета за разматрање саопштења у којима једна држава чланица тврди да друга не испуњава своје обавезе на основу Конвенције. Комитет има надлежност и да прима и разматра саопштења која му доставе појединци који су под њеном јурисдикцијом и који тврде да су жртве кршења одредаба Конвенције од стране неке државе чланице. Постоје услови допуштености оваквих саопштења који морају да буду испуњени у сваком конкретном случају. Саопштење не сме да буде анонимно, нити да представља злоупотребу права на подношење таквих саопштења.Такође, Комитет неће разматрати саопштење уколико појединац није исцрпео сва интерна расположива средства, затим уколико је исто питање већ разматрано или се разматра пред неком другом међународном инстанцом надлежном за истрагу или решавање

спорова. У овим поступцима, Комитет може да тражи од државе да предузме одговарајуће привремене мере, или активности како подносилац саопштења, односно представке не би претрпео штету док се не одлучи о његовом захтеву. Циљ је да оне спрече све активности које би могле да доведу до кршења права појединаца која касније не би било могуће исправити. На пример, протеривање односно депортација лица пре доношења одлуке Комитета онемогућило би право на жалбу у конкретном случају.

Одлуке Комитета против тортуре нису обавезујуће али рад овог тела свакако доприноси унапређењу заштите против тортуре и другог нехуманог и понижавајућег поступања на глобалном плану.

КАТЕДРА
ПРИВРЕДНОПРАВНИХ НАУКА

347.189:004.773.3

Др Драго Љ. Дивљак, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Divljak@pf.uns.ac.rs

ХАРМОНИЗАЦИЈА ПРАВИЛА О ЕЛЕКТРОНСКИМ ПОТПИСИМА

Процес хармонизације у области електронских потписа на универзалном нивоу се превасходно заснива на Модел закону UNCITRAL о електронским потписима из 2001. године. Он има циљ уклањања правних препрека за употребу електронских потписа као функционалног еквивалента ручном потпису и печату у међународној трговини.

Модел законом се као основни принцип утврђује једнакост правног третмана потписа независно од технологије његовог настанка. То значи примену принципа технолошке неутралности. У том контексту је утврђено да се забрањује било која мера која искључује, ограничава или ускраћује правно дејство било којег начина стварања електронског потписа који испуњава услове Модел закона.

Начелни значај има и инсистирање на њиховој равноправности независно од места издавања. Није дозвољено да се приликом утврђивања да ли је или у којој мери, електронски потпис и сертификат правно ефективан, узима у обзир географска локација на којој је цертификат издат, креиран или коришћен електронски потпис или географску локацију места пословања издаваоца или потписника. Поред тога, на неки начин се уводи национални третман у ову област, јер сертификати издати у другој држави морају имати исти правни ефекат. Исто правило важи и за електронске потписе. При одређивању да ли сертификат или електронски потпис нуди у суштини једнак ниво поузданости морају се користити признати међународни стандарди и други релевантни фактори.

С обзиром да овај вид комуникације увећава ризике, нужно је осигурати веродостојност електронског потписа. Стога је Модел закон садржински превасходно посвећен проблему његове поузданости и у том контексту се утврђују стриктни услови да би се један потпис сматрао поузданим.

Нужан елемент поузданости у овој области је и сертификовање електронског потписа. Њега издаје пружалац услуга сертификовања, односно сертификационо тело које мора испунити прописане услове националних закона. Према Модел закону о електронским потписима „сертификат“ означава поруку са подацима или други запис који потврђује везу између потписника и података о стварању потписа.

347.724

Др Владимир Ж. Марјански, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Marjanski@pf.uns.ac.rs

НЕНОВЧАНИ УЛОЗИ У ДРУШТВО С ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ

Улог је економска вредност која се, независно од тога да ли се јавља у новчаном или неновчаном облику, увек изражава у новцу, коју оснивач, члан или лице које приступа друштву уписује, уплаћује и, или уноси у друштво и из које се формира основни капитал друштва с ограниченом одговорношћу. Према Закону о привредним друштвима улози у друштво могу да буду новчани и неновчани и изражавају се у динарима. Закон о привредним друштвима, међутим, не садржи дефиницију неновчаних улога, већ само одредбу о томе да неновчани улози могу бити у стварима и правима, ако тим законом за поједине форме друштава није другачије одређено. У упоредном праву углавном се среће негативна дефиниција неновчаних улога. Неновчани улози су улози код којих се чинидба улога не врши у новцу. Оваква негативна дефиниција неновчаних улога оставља отворено питање, шта се то конкретно, а да није новац, може сматрати допуштеним улогом у друштво. Одредба Закона о привредним друштвима да улози у друштво с ограниченом одговорношћу могу бити искључиво у стварима и правима такође није довољно јасна и разрађена, па је неопходно извршити појашњење услова које неновчани улози треба да испуњавају како би били подобни да буду предмет обавезе уношења улога у друштво.

Да би одређен неновчани улог био подобан да буде предмет обавезе уношења улога у друштво неопходно је да испуњава одређене услове. Уопштено, неопходно је да је реч о таквом улогу који има одредиву економску (привредну) вредност која се може изразити у новцу и да је подобан за пренос како би био „уведен“ у имовину друштва с ограниченом одговорношћу коме би даље искључиво био на располагању и који је као и новац подобан да води формирању основног капитала. У складу са наведеним, сваки неновчани улог мора да „издржи“ тест провере на основу две опште индикације (услова) подобности неновчаног улога као предмета обавезе уношења улога. То су: 1. одредивост новчане противвредности неновчаног улога и 2. подобност преноса са улагача на друштво.

У правној теорији посебно је спорно питање када се сматра да је испуњен услов преносивости, а нарочито поводом тога да ли је за испуњење услова преносивости неопходно да исти буде подобан да за даљи пренос (отуђење) са друштва на треће лице, као и да ли је неопходно да исти може да буде предмет принудног извршења по основу потраживања која повериоци имају према друштву. Према владајућем мишљењу, да би био испуњен услов преносивости, није нужно да исти буде подобан и за даљи пренос (отуђење) са друштва на треће лице, нити да буде предмет принудног извршења по основу потраживања која повериоци имају према друштву. Довољно је да исти након извршења обавезе уноса улога остане на располагању искључиво друштву као правном лицу, да се друштво након уноса улога нађе у таквој правној позицији која онемогућава улагача да га повуче једностраном изјавом воље или да буде оптерећен захтевима трећих лица и да неновчани улог има употребну вредност за друштво чијом се експлоатацијом (искоришћавањем) унапређују економске перфомансе друштва, што у ширем смислу истовремено побољшава и положај поверилаца друштва.

347.733(497.11)

Др Сандра С. Фишер Шобот, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs

ПОЈЕДИНАЧНО ИЗУЗЕЋЕ РЕСТРИКТИВНИХ СПОРАЗУМА ОД ЗАБРАНЕ У ПРАВУ КОНКУРЕНЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – ДА ЛИ ЈЕ ВРЕМЕ ЗА РЕФОРМУ?

Законом о заштити конкуренције (даље: ЗЗК) предвиђено је да је рестриктивни споразум који закључе учесници на тржишту забрањен и ништав све док не буде изузет у складу са законом. Приликом израде новог Закона о заштити конкуренције постављено је питање да ли у домаћем праву треба задржати појединачно изузеће рестриктивних споразума од забране, увести систем самопроцене или треба усвојити средње решење којим би се учесницима на тржишту омогућило да одлуче да ли желе да самовреднују свој споразум или да оцену споразума изврши Комисија за заштиту конкуренције Републике Србије (даље: КЗК, Комисија).

Систем појединачног изузећа, који постоји у домаћем праву, подразумева обавезну претходну нотификацију рестриктивног споразума Комисији, а терет доказивања испуњености услова за појединачно изузеће је на подносиоцима захтева. Одлука КЗК о појединачном изузећу рестриктивног споразума од забране има конститутивно дејство и од њеног доношења учесници на тржишту сигурни су у правну ваљаност и дозвољеност споразума, односно сигурни су да њихов споразум, и поред тога што је рестриктиван, није забрањен и ништав. С друге стране, увођење система самопроцене подразумевало би да сами учесници на тржишту процењују да ли њихов споразум испуњава услове из чл. 11 ЗЗК. Уколико утврде да споразум испуњава услове из поменутог члана, он би се сматрао дозвољеним, и у том смислу не би била потребна никаква одлука тела за заштиту конкуренције.

Систем појединачног изузећа и систем самопроцене се разликују у следећем. Када КЗК донесе одлуку о појединачном изузећу рестриктивни споразум се у периоду важења изузећа изузима од забране. У систему самопроцене, оцену споразума врше сами учесници на тржишту. Међутим, чак и када процене да је споразум дозвољен то не значи да је он изузет од забране. Сходно наведеном, ако би Комисија у одговарајућем поступку утврдила да споразум не испуњава услове из чл. 11 ЗЗК, односно да самопроцена није извршена

исправно, она би у поступку накнадне контроле учесницима на тржишту могла да изрекне меру заштите конкуренције.

За успешно увођење система самопроцене и *ex post* контролу рестриктивних споразума потребно је да се стекну одређене правне и економске претпоставке. У том смислу потребно је да се додатно унапреди правни оквир у области заштите конкуренције, пре свега, усвајањем необавезујућих извора права који би помогли да систем буде јаснији и једноставнији. На тај начин биле би отклоњене евентуалне сумње у погледу начина процене испуњености апстрактних услова из чл. 11 ЗЗК. Затим, неопходно је да учесници на тржишту, али и судови стекну додатна знања о правилима у области заштите конкуренције. И последње, не сме се занемарити чињеница да самовредновање подразумева сложену економску анализу, за коју многи од учесника на тржишту нису спремни.

Иако постоји залагање дела домаће стручне јавности за увођење самовредновања при одлучивању о овом питању треба бити опрезан и узети у обзир све релевантне околности, јер самопроцена рестриктивних споразума дефинитивно значи смањену правну сигурност учесника у њему и наглашава репресивни карактер забране рестриктивних споразума.

КАТЕДРА ЗА
РАДНО И СОЦИЈАЛНО ПРАВО

658.310.42:[331:061.1(100)

Др Сенад Р. Јашаревић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Jasarevic@pf.uns.ac.rs

Дарко М. Божичић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Bozicic@pf.uns.ac.rs

ЗАШТИТА ОД НАСИЉА И УЗНЕМИРАВАЊА НА РАДУ У АКТИМА МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ РАДА

У анализи аката Међународне организације рада аутори најпре полазе од сагледавања узрока присутности насиља и узнемиравања на радном месту, које деле у две групе: традиционалне и актуелне узроке насиља. У традиционалне се сврставају одусуство толеранције, низак културни ниво, толерисање експлоатације, „патријахални“ поглед на свет и улогу појединаца и полова, традиционално неповољнији третман „рањивих“ група, класна и друга раслојеност, расна, национална и друга нетрпељивост. Са друге стране, актуелни узроци насиља виде се у глобалној економској кризи, сиромаштву радне популације, масовном губљењу послова, опадању радних стандарда, социјалној несигурности, смањеној друштвеној солидарности и другим конфликтима у друштву. Штавише, недовољна присутност правне регулативе у вези са насиљем и узнемиравањем на раду лежи и у чињеници што су данас све присутнији мање видљиви облици насиља који заправо превазилазе физичке радње и манифестују се у тзв. психолошком насиљу.

Потом, аутори дефинишу и по(д)влаче разлике између различитих облика насиља на раду и у вези са радом. Ово из разлога што се као још једна од битних препрека за богатију правну регулативу са тим у вези види околност да и у литератури, и у законодавству, и у пракси, облици насиља на раду нису довољно разјашњени, те се зато и занемарују или прикривају, и то, како од стране послодаваца (да не би били изложени неадекватној примени законских прописа), тако и од стране државе (да би заједница одавала бољу слику социјалних односа).

Након тога, следи кроки преглед правних аката Савета Европе, Европске уније и Међународне организације рада посвећених предметној проблематици.

У фокусу су последња конвенција и препорука које је усвојила Међународна организација рада – Конвенција бр. 190 о елиминисању насиља и узнемиравања у свету рада и Препорука бр. 206 истог назива. Чињеница да се Међународна организација рада (даље: МОР) у својим последњим усвојеним актима (наведена конвенција и препорука усвојене су 2019. године) бави управо насиљем и узнемиравањем на раду, већ довољно говори о актуелности обрађиване теме. Упоредноправно посматрано, карактеристика правне регулативе у погледу насиља и узнемиравања на раду јесте или њено одсуство, или врло фрагментаран приступ у регулисању ове нежељене друштвене појаве. Утолико је велики значај поменутих аката МОР, јер се њима, заправо први пут, успоставља системски и свеобухватан приступ у правном регулисању елеминисања узнемиравања и насиља на раду. Из тог разлога, анализирани акти МОР представљају темељ за систематично регулисање и вођење борбе против насиља на раду, како у нашој земљи, тако и у оквиру Савета Европе и Европске уније.

КАТЕДРА ЗА ТЕОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА, ФИЛОЗОФИЈУ ПРАВА И СОЦИОЛОГИЈУ

808.5:177.9

Др Драгутин С. Аврамовић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Avramovic@pf.uns.ac.rs

Илија Д. Јованов, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
I.Jovanov@pf.uns.ac.rs

РЕТОРИКА КАО СРЕДСТВО РЕЛАТИВИЗОВАЊА ПРАВДЕ – ОД АНТИКЕ ДО САВРЕМЕНОГ ДОБА

Полазећи од анализе античких извора, а на првом месту Платонових дијалога, истраживачи су настојали да испитају потенцијал реторике као вештине убеђивања којом се могу релативизовати правда и истина. Још је античка песникиња Сапфо приметила да је реторика лепа вештина, попут богиње, Афродитине ћерке, али и да се истовремено њоме варају смртници.

Упркос широко прихваћеном становишту у домаћој литератури, али и у делу стране литературе, да се у Платоновом дијалогу „Горгија“ расправа о природи реторике води између Сократа и софиста, истраживачи стају на становиште да се дијалог ипак води између Сократа и ретора (Горгије, Пола и Каликла). Подручје консензуса Сократа и ретора јесте да је реторика вештина убеђивања. Међутим, Платонов Сократ настоји да њоме дође до знања, апсолутне истине (правде), док ретори реторику виде као морално неутралну вештину, чији је основни задатак стварање уверења о истинитости (праведности). Главни задатак ретора је био практичан и састојао се у убеђивању других у „своју“ истину. Платон и у дијалогу „Федар“ као главну замерку реторима, Тисији и Горгији, истиче то што држе да привид истине треба ценити више од саме истине. Дакле, Платон беседничку вештину без истине види као безвредну, јер се тада своди на пуко „наговарање“. Због тога је настојао да на сваки начин одузме моралну вредност реторици. Међутим, он не одбацује у потпуности реторику, већ се залаже за „добру“, племениту реторику, која ће бити усклађена са филозофском тежњом за врлином. Дакле, Платон устаје против реторике као вештине којом се релативизује правда, којом се „варају смртници“ и то је управо оно што читава сократика замера реторима и реторици.

Истраживачи праве отклон у односу на Платонов идеализам и поимање правде као нечега апсолутно савршеног, неподложног субјективизацији и приклањају се реалистичком (могло би се рећи и антифилозофском) ставу, увиђајући да је релативизација истине, као и правде, како некад, тако и данас, неминовност. Правда представља оно у шта ми верујемо и оно у шта убедимо друге да верују јер реални свет представља свет уверења, а не свет апсолутног знања. Реторика се тако показује као једно од средстава које је расположиво, не само за манипулацију људима ради постизања практичних циљева (као на пример кроз говоре демагога у старој Атини), већ и за манипулацију значењем и одређењем појма правде.

Одмеравајући аргументе античких филозофа, а истовремено имајући у виду и спознаје савремене правне мисли, истраживачи стају на становиште вредносног релативизма. Реторика и данас остаје морално неутрална вештина која има толики потенцијал да се помоћу ње може морално оправдати (учинити праведним или, можда, само приказати праведним) скоро сваки жељени исход.

8:340.13

Др Драгана М. Ћорић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Coric@pf.uns.ac.rs

ЗНАЧАЈ ПРАВИЛНОГ И НЕДВОСМИСЛЕНОГ ЈЕЗИЧКОГ УОБЛИЧАВАЊА ПРАВНИХ НОРМИ

Претварање друштвене стварности у правне норме је изузетно изазован и захтеван поступак. Подразумева добро познавање друштвених прилика и кретања са једне стране, и познавање права са друге стране. На месту укрштања говорног језика, речи и говора из свакодневног језика просечног човека, и правног језика и посебне правне терминологије, настају највећи изазови у овом својеврсном „преводилачком“ подухвату.

Право својом специфичном терминологијом штити само себе и државу која својим ауторитетом стоји иза његове примене. Главна улога права је заправо навођење грађана да прихвате прописана правила понашања и ускладе своје понашање са њим. Заповести, захтеви и забране, које им се овим путем упућују, као и обавештења о правима, слободама и поступцима у којима грађани могу учествовати морају бити саопштени јасно, недвосмислено, концизно и сажето. Свођењем правних односа на форму свакодневног језика се никако не губи правност и облигаторност поступања по нормама које та понашања и односе прописују или забрањују – само их чине прихватљивијима грађанима и подобнијим за њихово разумевање. Што је норма (небитно које садржине) разумљивија – њена ефикасност примене ће расти.

Правилно и недвосмислено језичко уобличавање норми је императив савременог доба и један од највећих унутар друштвених изазова. Потребно је помирити понос због изузетног фундуса знања правника, са потребама људи, чланова заједнице да поштују правила државе у којој живе (или да бар избегавају казне због прекршаја закона). „Помирење“ се одвија коришћењем одређених лингвистичких канала и средстава – што бољим познавањем сопственог књижевног језика, ускраћивањем емотивног „набоја“ правилима понашања коришћењем сведених језичких израза и правила, и константним усавршавањем знања о сопственом језику, (језичкој) култури и традицији. Тако право добија свој легитимитет и лакше и брже обликује правну свест адресата али и адресаната.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

34(048.3)

НАУЧНИ скуп "Правна традиција и нови правни изазови" (2020 ; Нови Сад)
Правна традиција и нови правни изазови : зборник сажетака са научног скупа, Нови Сад, 14. фебруар 2020. године. - Нови Сад : Правни факултет, Центар за издавачку делатност, 2020 (Нови Сад : Футура). - 89 стр. ; 24 cm

Тираж 60. - Стр. 11-12: Предговор / Драган Милков.

ISBN 978-86-7774-220-1

а) Право - Апстракти

COBISS.SR-ID 13184009